

Sopot, dnia 11.04.2016

Prof. UG dr hab. Maria Jastrzębska
Katedra Finansów i Ryzyka Finansowego
Wydział Zarządzania
Uniwersytet Gdański

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Eweliny Młodzik

pt. „Metodyka identyfikacji i oceny ryzyka na potrzeby rocznego planowania audytu wewnętrznego w urzędach wojewódzkich” napisanej pod kierunkiem prof. zw. dr hab. Kazimierzy Winiarskiej na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego w 2016 roku.

1. Ocena formalna rozprawy

Recenzowana rozprawa doktorska obejmuje 259 stron, w tym 220 stron tekstu i składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów i zakończenia. W rozprawie zamieszczono 44 tabele, 25 rysunków i 27 wykresów. Bibliografia obejmuje 140 pozycji literatury przedmiotu (z tego około 1/3 pozycji anglojęzycznych) i spis aktów prawnych obejmuje 17 pozycji oraz spis źródeł internetowych obejmuje 63 pozycji. Literatura przedmiotu została właściwie dobrana i wykorzystana przez Autorkę w części teoretycznej i empirycznej rozprawy.

2. Wybór problemu badawczego – temat rozprawy

Realizując cel pełnego członkostwa w Unii Europejskiej Polska zobowiązała się do racjonalizacji i przejrzystości wydatków publicznych, dbałości o prawidłowe wykorzystanie środków pochodzących z funduszy UE oraz przeciwdziałania nadużyciom finansowym. Zobowiązania te mogły być spełnione między innymi poprzez ukształtowanie publicznej kontroli wewnętrznej i audytu wewnętrznego w oparciu o międzynarodowe standardy.

Głównym zadaniem audytora wewnętrznego jest wspieranie kierownictwa w realizacji celów i zadań przez systematyczną ocenę kontroli zarządczej oraz czynności doradcze. Ocena ta dotyczy w szczególności adekwatności, skuteczności i efektywności kontroli zarządczej w dziale administracji rządowej lub jednostce sektora finansów publicznych. Warunkiem niezbędnym do skutecznego i efektywnego zarządzania ryzykiem jest określenie celów jednostki sektora finansów publicznych, z których wynika określony zbiór zadań do realizacji. Ustawodawca wskazuje na konieczność identyfikacji rodzajów ryzyka i oceny skuteczności środków kontroli zarządczej oraz uwzględnienia analizy ryzyka przy planowaniu audytów. Minister Finansów określa standardy audytu wewnętrznego dla jednostek sektora finansów publicznych, zgodne z powszechnie uznawanymi standardami audytu wewnętrznego, a

audytor wewnętrzny, prowadząc audyt wewnętrzny (na podstawie rocznego planu audytu wewnętrznego) kieruje się wskazówkami zawartymi w standardach audytu wewnętrznego.

Podstawowym obszarem zainteresowań naukowych Autorki recenzowanej rozprawy doktorskiej, zgodnie z jej tytułem, jest metodyka identyfikacji i oceny ryzyka na potrzeby rocznego planowania audytu wewnętrznego w urzędach wojewódzkich. W związku z powyższym, uważam, że problem naukowy został właściwie wybrany, jest ważny i aktualny.

2. Cel rozprawy oraz jej założenia badawcze

Autorka rozprawy przyjęła określone założenia badawcze, na które składają się: cel główny i 4 cele szczegółowe oraz 4 hipotezy badawcze (nie została sformułowana główna hipoteza badawcza). Występuje spójność w określeniu tematu i celu głównego rozprawy, jednak sformułowanim celom badawczym nie w pełni odpowiadają postawione hipotezy badawcze. Brakuje też pełnego powiązania między czterema celami szczegółowymi i czterema hipotezami badawczymi. Ponadto cele i hipotezy badawcze winny bezpośrednio korespondować z odpowiednimi rozdziałami rozprawy doktorskiej. Szkoda, że Autorka nie sformułowała celu szczegółowego, któremu służą prowadzone przez nią rozważania teoretyczne w rozdziale I recenzowanej rozprawy. Z kolei w treści drugiego celu szczegółowego stwierdza, że przedstawi „zależności między budżetem zadaniowym, kontrolą zarządczą oraz audytem wewnętrznym”, jednak nie precyzuje w jakim zakresie (np. zarządzania przez cele, o czym jest mowa w rozdziale V rozprawy).

3. Struktura rozprawy i ocena merytoryczna rozprawy

Struktura recenzowanej rozprawy doktorskiej jest poprawna i podporządkowana przyjętym celom badawczym oraz zastosowanym metodom ich realizacji i weryfikacji postawionych hipotez. Część teoretyczna rozprawy (rozdziały I, II, III) tworzy grunt dla badań empirycznych (rozdział IV), natomiast rozdział V zawiera propozycję Autorki rozprawy stworzenia koncepcji identyfikacji i oceny ryzyka na potrzeby opracowania rocznego planu audytu wewnętrznego w urzędach wojewódzkich na podstawie przeprowadzonych badań teoretycznych i empirycznych, stanowiąc tym samym istotny wkład własny Autorki rozprawy w zakresie przedmiotu badań.

W rozdziale I rozprawy Autorka przedstawiła teoretyczne zagadnienia audytu wewnętrznego, omawiając jego istotę, cechy i zasady oraz dokonując jego klasyfikacji na podstawie właściwie dobranej bogatej krajowej i zagranicznej literatury przedmiotu. Ponadto przedstawiła prawne, metodyczne i organizacyjne aspekty funkcjonowania audytu

wewnętrznego, odnosząc się do międzynarodowych standardów audytu wewnętrznego i krajowych regulacji prawnych. Tym samym można przyjąć, że został zrealizowany jeden z celów szczegółowych rozprawy, którego jednak Autorka nie sformułowała, a mógł on brzmieć następująco - zbadanie istoty roli audytu wewnętrznego w funkcjonowaniu jednostki sektora finansów publicznych. Szkoda jednak, że Autorka nie podjęła głębszych rozważań na temat istoty audytu wewnętrznego w świetle koncepcji nowego zarządzania publicznego (czy też public governance), z którym nierozzerwalnie wiążą się wprowadzenie audytu wewnętrznego, kontroli zarządczej, w tym zarządzania ryzykiem i budżetu zadaniowego.

W rozdziale II rozprawy w odpowiednim zakresie zostały zaprezentowane teoretyczne aspekty ryzyka w sektorze finansów publicznych. Autorka poddała analizie istotę ryzyka ze szczególnym uwzględnieniem jego specyfiki w działalności jednostek sektora finansów publicznych. Dokonała także wnikliwej klasyfikacji ryzyka i czynników ryzyka w działalności jednostek sektora finansów publicznych. Kolejno zwróciła uwagę na istotę i zakres zarządzania ryzykiem, jako elementu kontroli zarządczej. Następnie skupiła się na zagadnieniu pomiaru ryzyka w kontroli zarządczej i audycie wewnętrznym oraz na roli audytora wewnętrznego w odniesieniu do kontroli zarządczej i zarządzania ryzykiem.

Rozdział III recenzowanej rozprawy został poświęcony problematyce analizy ryzyka przeprowadzanej na potrzeby rocznego planu audytu wewnętrznego w świetle międzynarodowych standardów audytu wewnętrznego oraz krajowych regulacji prawnych. Autorka wnikliwie i przejrzysto omówiła koncepcje wyodrębnienia obszarów ryzyka oraz techniki pozyskiwania danych do oceny ryzyka, przy czym skoncentrowała się na omówieniu metod oceny ryzyka zalecanych przez Ministra Finansów.

W rozdziale IV rozprawy Autorka omówiła poprawnie przeprowadzone badanie ankietowe wśród audytorów wewnętrzných zatrudnionych w urzędach wojewódzkich w Polsce w zakresie metod analizy ryzyka w planowaniu audytu wewnętrznego. W sposób przejrzysty i logiczny przedstawiła wyniki przeprowadzonego badania i wskazała też na potrzebę doskonalenia metodyki analizy ryzyka w opinii ankietowanych w celu uzasadnienia podjętych przez nią badań nad stworzeniem autorskiej koncepcji metodyki identyfikacji i pomiaru ryzyka na potrzeby opracowania rocznego planu audytu wewnętrznego w urzędach wojewódzkich.

W rozdziale V Autorka recenzowanej rozprawy doktorskiej opracowała koncepcję identyfikacji i oceny ryzyka na potrzeby rocznego planu audytu wewnętrznego w urzędach wojewódzkich. Wskazała na ryzyko jako element integrujący budżet zadaniowy, kontrolę

zarządczą i audyt wewnętrzny w świetle zarządzania przez cele. Szkoda jednak, że nie odniosła się do zarządzania procesowego, zwłaszcza, że procesy zachodzące w administracji publicznej są łańcuchem sekwencyjnych czynności, mają mierzalne cele, są powtarzalne i można je udokumentować. Wprowadzenie zarządzania procesowego napotyka jednak na opór z wielu przyczyn. Podstawową z nich jest konieczność pomiaru procesów (miary procesów to koszt, czas, elastyczność, jakość, znaczenie dla jednostki i dla klienta). Na podstawie przeprowadzonych badań teoretycznych i empirycznych Autorka rozprawy zaproponowała nowatorską, a co najważniejsze użyteczną w praktyce, koncepcję metodyki analizy ryzyka na potrzeby rocznego planu audytu wewnętrznego urzędu wojewódzkiego. Najpierw skupiła się nad doskonaleniem kryteriów oceny ryzyka z zastosowaniem metody matematycznej we wszystkich zidentyfikowanych obszarach działalności urzędu wojewódzkiego. Następnie zaprezentowała metodykę oceny ryzyka na przykładzie wyodrębnionych dziesięciu podobszarów ryzyka, z zastosowaniem zmodyfikowanej metody matematycznej. Na koniec przedstawiła praktyczne zastosowanie metodyki analizy ryzyka z wykorzystaniem arkuszy kalkulacyjnych, umożliwiających prawidłowe wykonanie i udokumentowanie obliczeń na poszczególnych etapach oceny.

Oceniając zawartość wstępu recenzowanej rozprawy doktorskiej, uważam, że Autorka w sposób logiczny i przejrzysty omówiła i uzasadniła celowość oraz kolejność poszczególnych etapów przeprowadzonych przez nią badań teoretycznych i empirycznych, nie wskazała jednak wykorzystanych metod badawczych, a jedynie stwierdziła, że rozprawa ma teoretyczno-empiryczny charakter. Oceniając zawartość zakończenia, uważam, że wnioski zostały zawarte we właściwy sposób, pozwalając na stwierdzenie, że sformułowane hipotezy badawcze zostały zweryfikowane. Szkoda, że Autorka nie odniosła się bezpośrednio do realizacji celów szczegółowych, a jedynie do realizacji celu głównego rozprawy.

Uwagi szczegółowe dotyczące tekstu rozprawy

1. Spis aktów prawnych nie jest sporządzony poprawnie, gdyż najpierw powinny być zamieszczone ustawy, potem rozporządzenia i na końcu komunikaty Ministra Finansów.
2. Załącznik (ankieta) powinien być zamieszczony przed bibliografią.
3. Autorka w przypisach bibliograficznych nie stosuje skrótów por. lub zob., co utrudnia ustalenie, jaka część tekstu została przez nią zmodyfikowana, a jaka jest cytowana z materiału źródłowego, czy też kiedy Autorka jedynie odsyła do konkretnych publikacji.

4. Autorka w rozprawie zamiennie posługuje się określeniem struktura zadaniowa budżetu państwa/budżet państwa, zamiast wydatki budżetu państwa w układzie zadań/skonsolidowany plan wydatków w układzie zadań.
5. Występują błędy edytorskie (np. tzw. literówki); brak określenia części pracy – rozdział.

5. Wniosek końcowy

Magister Ewelina Młodzik zaprezentowała dobry poziom wiedzy teoretycznej i praktycznej w zakresie problematyki, której dotyczy recenzowana rozprawa doktorska i wykazała się umiejętnością samodzielnego prowadzenia badań naukowych. Wybór tematu jest właściwy, cele badawcze zostały zrealizowane, a hipotezy badawcze zweryfikowane.

Rozważania dotyczące metodyki identyfikacji i oceny ryzyka na potrzeby rocznego planowania audytu wewnętrznego w sektorze finansów publicznych są rzadko podejmowane w publikacjach naukowych (jest to raczej domena regulacji prawnych - głównie rozporządzeń, komunikatów Ministra Finansów). Tym bardziej więc należy docenić próbę podjętą przez Autorkę stworzenia koncepcji metodyki identyfikacji i pomiaru ryzyka na potrzeby rocznego planowania audytu wewnętrznego w urzędach wojewódzkich. W związku z powyższym uznaję, że recenzowana rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie postawionego przez Autorkę problemu naukowego.

Mocne strony recenzowanej rozprawy doktorskiej

1. Trafny wybór tematu rozprawy, przyczynienie się do wzbogacenia dorobku naukowego w analizowanym aspekcie metodyki identyfikacji i oceny ryzyka na potrzeby rocznego planowania audytu wewnętrznego w urzędach wojewódzkich.
2. Kompleksowe podejście do problematyki identyfikacji i oceny ryzyka na potrzeby rocznego planowania audytu wewnętrznego w urzędach wojewódzkich.
3. Stworzenie autorskiej koncepcji identyfikacji i oceny ryzyka na potrzeby opracowania rocznego planu audytu wewnętrznego w urzędach wojewódzkich z zastosowaniem metody matematycznej na podstawie rzetelnie przeprowadzonych badań teoretycznych i empirycznych (ankietowych) oraz praktyczne zastosowanie metodyki analizy ryzyka z wykorzystaniem arkuszy kalkulacyjnych.
4. Dobra znajomość omawianej problematyki w części teoretycznej i empirycznej rozprawy. Prezentowana analiza jest ciekawa, zastosowane metody badawcze są właściwie dobrane i

umożliwiają formułowanie ocen i wniosków, a przeprowadzone oryginalne badania umożliwiły zweryfikowanie postawionych hipotez.

5. Dobry warsztat badawczy, umiejętność wyboru i wykorzystania adekwatnych pozycji bibliograficznych i metod analitycznych, zdolność do syntetyzowania pozyskiwanych informacji i formułowania wniosków. Duża erudycja Autorki w zakresie poruszanej problematyki; poprawny język rozprawy i dosyć staranna korekta autorska.

Słabe strony recenzowanej rozprawy doktorskiej

1. Nie sformułowano głównej hipotezy badawczej.
2. Brak omówienia we wstępie rozprawy zastosowanych metod badawczych.
3. zamieszczony we wstępie opis zawartości rozdziałów recenzowanej rozprawy powinien być trochę bogatszy (co zostało zrobione, czemu te badania miały służyć...).
4. Zbyt mało wkładu własnego w części teoretycznej rozprawy, gdyż Autorka ogranicza się do analizowania poszczególnych zagadnień, nie komentując poglądów autorów cytowanych publikacji, a jedynie je streszczając (uwaga ta dotyczy np. kontroli zarządczej, budżetu zadaniowego, ryzyka, czynników ryzyka).
5. Drugi sformułowany cel szczegółowy rozprawy nie został w pełni zrealizowany, ponieważ w odpowiednich częściach rozprawy (rozdział I, III, V) Autorka skupiła się przede wszystkim na wyjaśnieniu istoty budżetu zadaniowego, kontroli zarządczej i audytu wewnętrznego, a zabrakło przejrzystych i pogłębionych rozważań ich roli w zarządzaniu jednostką sektora finansów publicznych.

Reasumując, uważam, że rozprawa doktorska mgr Eweliny Młodzik pt. „Metodyka identyfikacji i oceny ryzyka na potrzeby rocznego planowania audytu wewnętrznego w urzędach wojewódzkich” odpowiada merytorycznym i formalnym wymogom stawianym rozprawom doktorskim, określonym w ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki i wnoszę o jej przyjęcie oraz dopuszczenie do publicznej obrony.

prof. UG dr hab. Maria Jastrzębska

